

SIMMENTAL ZOTINING GO'SHT MAHSULDORLIGI

Qo'chqorov Abdukarim Nuriddinovich,

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali

Elmurotov Sharofuddin Polvonovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali

Xoljigitov Asqar Ma'rifjonovich,

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali

***Annotatsiya.** Qoramollarni go'sht mahsuldorligi bo'yicha baholash va tanlash tirik paytida va so'yilgandan keyin o'tkaziladi. Bunda hayvonning tirik vazni kundalik qo'shimcha o'sishi, ozuqani sarflashi, go'shtdorlik shakli, semizlik darajasi, so'yim og'irligi, so'yim chiqimi, muskul va yog'to'qmasi nisbati go'shtning navlari, go'sht va yog'ning kalloriyasi, kulinariya xususiyatlari hisobga olinadi.*

***Kalit so'zlar:** simmental, baholash, tirik vazn, go'shtdorlik, so'yim chiqimi, so'yim og'irligi, ozuqa sarfi.*

***Аннотация.** Оценку и отбор крупного рогатого скота по мясной продуктивности проводят при живом и послеубойном периоде. При этом живая масса животного, суточный прирост, расход корма, форма мяса, степень упитанности, масса туши, выход туши, соотношение мышечной и жировой ткани, виды мяса, мясная калорийность сала и сала, учитываются кулинарные свойства.*

***Ключевые слова:** симментал оценка, живая масса, мясная продуктивность, убойный выход, масса туши, расход корма.*

Annotation. Evaluation and selection of cattle for meat productivity is carried out during live and after slaughter. In this case, the animal's live weight, daily additional growth, consumption of feed, form of meat, degree of fatness, carcass weight, carcass yield, muscle and fat tissue ratio, types of meat, meat The caloric value of fat and fat, culinary properties are taken into account.

Key words: Simmental, evaluation, live weight, meat production, slaughter yield, carcass weight, feed consumption.

Simmental zotini Respublikamiz mahalliy qoramollariga nafaqat sut mahsuldorlik bo'yicha yaxshilovchi sifatida ishlatilgan, balki ularni go'sht mahsuldorlik bo'yicha ishlatilganligi to'g'risida ham ko'plab ilmiy – tadqiqot ishlari qilingan (A.A.Abdurashidov, F.N. Ishanqulov, P.S.Sobirov 1965 - 1989, U. N. Nosirov, N.M. Rasulov, D.L.Levontin 1986, S.Z. Jalilov 1989, A.K.Kaxarov 1994, 2006, 2016).

A.K.Kaxarov (1994) tomonidan, Surxandaryo viloyati sharoitida kelib chiqishi bilan bir – biridan keskin farq qilgan buqachalarni go'sht mahsuldorligini o'rgangan. I- guruhga (simmental x qora-ola), II – guruhga (shvits x qora - ola) va III guruhga (latviya qo'ng'ir zoti x qora - ola) xar xil genotipli chatishma xayvonlarni kiritgan. Har bir guruhga 10 boshdan endi tug'ilgan erkak buzoqlar tanlangan va ular 18 oyligigacha jadal usulda boqilgan. Quyidagi 1-jadvalda tajribadagi buqachalarning tirik vazni to'g'risidagi ma'lumotlar berilgan.

Quyidagi berilgan 1-jadval ko'rsatkichlaridan shunday xulosa qilish mumkinki, tajribaning boshlanishida tirik vazn bo'yicha guruhlararo farq katta bo'lmagan. Lekin, tajribaning ikkinchi oylarida shvits zoti bilan olingan chatishma avlodlar o'sish bo'yicha boshqa guruhlardagi tengqurlarini orqada qoldirishgan. Xususan ular o'zining 12 oyligida o'z tengqurlari II va III - guruhlardan shunga mos ravishda 11,0 kg yoki 2,5 foiz va 60,0 kg yoki 14,6 foiz ziyod ko'rsatkichga erishgan.

1- jadval.**Nazorat so‘yim ko‘rsatkichlari. ($p=10$)**

Ko‘rsatkichlar	Guruhlar ($X \pm Sx$)	
	I	II
So‘yishdan oldingi tirik vazn, kg	457,9 $\pm$ 3,53	432,3 $\pm$ 2,8
Nimtalalmagan go‘sh, kg	253,3 $\pm$ 2,25	239,4 $\pm$ 1,73
Ichki yog‘ og‘irligi, kg	15,4 $\pm$ 0,43	12,56 $\pm$ 2,81
Ichki yog‘ chiqimi, %	3,36	2,91
So‘yim og‘irligi, kg	268,7	257,96
So‘yim chiqimi, %	58,70	58,30
Teri og‘irligi, kg	28,6 $\pm$ 0,49	29,01 $\pm$ 0,92
Teri chiqimi, %	6,25	6,71

1-jadval ma‘lumotlarining taxlili shundan dalolat berganki, so‘yishdan oldingi tirik vazn bo‘yicha 1- guruh buqachalari, o‘z tengqurlaridan 25,6 kg yoki 5,9 foiz va 59,9 kg yoki 15,1 foiz o‘tib ketishgan. Nimtalalmagan go‘sh og‘irligi bo‘yicha farq shunga mos ravishda 13,9 kg yoki 5,8 foiz va 36,8 kg yoki 17,0 foizni tashkil qilgan. Hayvonlarni go‘sh mahsuldorligini hisoblaganda va shu ko‘rsatkich bo‘yicha baholaganda, ichki yog‘ ko‘rsatkichi muhim o‘rin tutadi. Chunki shu ko‘rsatkich bo‘yicha hayvonlarni yoshi bo‘yicha yog‘, muskul va suyak to‘qimalarini rivojlanganligi to‘g‘risida xulosa qilish mumkin.

Tajribada ichki yog‘ning mutloq va nisbiy ko‘rsatkichi bo‘yicha ham simmental chatishma avlodlari ustunlik qilishgan qizil cho‘l buqachalari oraliq o‘rinda bo‘lishgan, ya‘ni simmental avlodlaridan orqada bo‘lishsa, aksincha latviyaning qo‘ngir zotidan ustun bo‘lishgan. So‘yim og‘irligi bo‘yicha ham guruhlararo farq aniqlangan bo‘lib, bunda ham, simmental zotiga mansub buqachalar o‘z tengqurlari qizil cho‘l va latviyaning qo‘ng‘ir zotli chatishma avlodlarini mutanosib ravishda: 10,8 kg yoki 4,2 foiz va 42,0 kg yoki 18,5 foiz orqada qoldirgan. Bu ko‘rsatkich bo‘yicha qizil cho‘l va

latviyaning qo'ng'ir zoti orasidagi farq birinchisi foydasiga 31,2 kg yoki 13,8 foizni tashkil qilgan. So'yim va go'sht mahsuldorligini boshqa ko'rsatkichlari bo'yicha ham ishonarli ravishda guruhlararo farq aniqlangan.

2-jadval

Har xil genotipli buqachalarni o'sish ko'rsatkichi

Yoshi, oylar hisobida.	Guruhlar	
	I	II
endi tug'ilgan.	27,1±0,43	26,8±0,42
3	83,0±0,85	80,0±1,41
6	146,1±1,53	141,0±1,57
9	212,0±2,14	206,0±1,46
12	284,0±2,53	273,0±1,72
15	364,0±2,65	343,0±1,72
18	471,0±2,98	447,0±2,45

Bu farq 15 oylikda mutanosib tarzda simmental zoti bilan chatishma hayvonlar foydasiga shunga mos ravishda: 21,0 kg yoki 6,1 foiz va 53,7 kg yoki 17,3 foizni tashkil qilgan. Tajriba oxirida ya'ni 18 oylikda ham ushbu xolat saqlanib qolgan bo'lib, shvits va qora - ola bilan olingan buqachalarning tirik vazni 471,0 kg ni tashkil qilgan, bu esa qizil cho'l avlodlaridan (II - guruh) 24,0 kg yoki 5,4 foiz va latviyaning simmental zotlaridan (III -guruh) esa 60,0 kg yoki 14,6 foiz ko'p demakdir.

Ushbu taxlillardan ko'rinib turibdiki, shvits zotiga mansub chatishma buqachalar jadal o'sgan, ya'ni katta tirik vaznga erishgan. Ma'lumki tirik vazn go'sht mahsuldorligini xarakterlaydigan asosiy ko'rsatkich xisoblanadi. SHuning uchun ham buqachalarning go'sht mahsuldorligi ham turlicha bo'lgan. Buni biz 18 oylikda o'tkazilgan nazorat so'yimni 1 - jadvalga berilgan ma'lumotlardan bilamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Akmalxonov SH.A. CHorvachilik samaradorligini oshirish omillari.
2. Ashirov M.E., Soatov O‘., Ashirov B., Nasriddinov Yo. Turli genotipdagi shvits zotli sigirlarning sut maxsuldorligi.
3. Smakuev D.R. Myasnaya produktivnost skota simmentalskoy porodi razlichnix konstitutsionalnix tipov “Molochnoe i myasnoe skotovodstvo”2014. №1. S. 18-20.
4. Qo‘chqorov A.N. Naslli erkak hayvonlarni olinadigan bolalarining sifatiga qarab baholash. (5A410607-Zoogenetik injinering)-mutaxassisligi bo‘yicha magistr darajasini olish uchun magistrlik dissertatsiyasi